

**КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 2 від 22.04.2024 року
Голова Приймальної комісії



Олександр ТУРУНЦЕВ

**Програма
фахового іспиту з української мови і літератури**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
Спеціальність: 035 Філологія
Освітня програма: 035.01.01 Українська мова і література

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
та начальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедр української літератури,
компаративістики і грінченкознавства та
кафедри української мови
Протокол № 5 від «15» квітня 2024 р.

Олена БРОВКО
Михайло ВІНТОНІВ

Київ – 2024

Пояснювальна записка

Нові завдання вищої школи вимагають сучасних підходів до програми вступних іспитів з української мови та літератури, вироблення єдиних критеріїв до перевірки філологічної підготовки тих, хто прагне здобути кваліфікацію бакалавра з української філології, відповідно до п. 7.3.2. Правил прийому Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Фаховий іспит з української мови та літератури складається із трьох питань: українська мова, українська література, аналіз речення.

Форма проведення - комбінована (письмове тестування).

Програма формується на базі навчальних програм закладів I-II рівнів акредитації.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Мовлення як предмет стилістики і культури мовлення. Синоніміка і варіативність як базові поняття стилістики і культури мовлення. Стилiстична норма і стилістична помилка.

Практична стилістика і культура мовлення

Стилiстичні засоби фонетики. Милозвучність української мови - характерна ознака всіх її стилів. Норми вимови.

Правопис. Складні випадки правопису м'якого знака, апострофа, великої букви, слів з ненаголошеними голосними, подвоєнням та подовженням приголосних, спрощенням у групах приголосних, чергування голосних і приголосних звуків, слів іншомовного походження.

Культура мовлення. Орфоепічні норми вимови голосних і приголосних звуків, звукосполучень.

Стилiстичні засоби лексикології та фразеології

Слово і його лексичне значення. Синоніми. Антоніми. Пароніми.

Фразеологізми, їх багатозначність, синонімія та антонімія фразеологізмів.

Культура мовлення. Лексичні норми: використання слів у властивому їм значенні та правильне поєднання слів за змістом у реченні і словосполученні. Запобігання недоречному вживанню емоційно забарвлених слів, невиправданому використанню просторічних, діалектних, запозичених слів.

Словотворчі засоби стилістики

Стилiстичне забарвлення значущих частин слова: префіксів і суфіксів.

Правопис. Основні орфограми в коренях, префіксах та суфіксах.

Культура мовлення. Словотворчі норми (правильне творення слів).

Конспект як різновид стислого переказу висловлювань, що сприймаються на слух. Конспект прочитаної науково-популярної статті. Тематичні виписки, план (складний), тези.

Практична стилістика і культура мовлення

Морфологічні засоби стилістики. Порівняння.

Правопис. Складні випадки правопису різних частин мови: написання складних слів, часток *не* і *ні* з різними частинами мови та інші теми, визначені викладачем.

Стилістика простих речень

Види простих речень їх стилістичне використання. **Правопис.** Пунктограми у простому реченні **Стилістика складних речень**

Смислові відношення між частинами складного речення.

Культура мовлення. Синоніміка складних речень.

Правопис. Пунктограми у складному реченні.

Стилістика речень з різними способами вираження чужого мовлення

Пряма і непряма мова, їх призначення.

Культура мовлення. Стилістичні особливості авторських слів при прямій мові. Синоніміка речень з прямою мовою, реплік у діалозі і непрямій мові.

Правопис. Пунктограми при прямій мові та діалозі.

Функціональна стилістика і культура мовлення

Мовлення як предмет вивчення стилістики і культури мовлення. Мовлення розмовне і книжне, їх співвідношення та особливості. Поняття стилю мовлення. *Стилі мовлення:* розмовний, науковий, офіційно-діловий, художній і публіцистичний.

Культура мовлення. Вимоги до культури мовлення (змістовність, логічність, точність, виразність, доречність).

Риторика. Підготовка публічного виступу

Вибір теми, визначення мети виступу. Залежність теми, жанру висловлення, задуму і мети (інформування, переконання, заклик до дії тощо) від складу слухачів, відведеного часу та ін. Добір матеріалу і його систематизація. Складання бібліографії. Робота з джерелами інформації. Види запису зібраного матеріалу для виступу (докладний запис виступу, його конспект, тези, докладний план і короткий план). Композиція ораторського виступу.

Відбір мовних засобів залежно від мети спілкування і адресата мовлення. Удосконалення виступу з погляду вимог до культури мовлення (змістовність, логічність, доказовість, виразність, точність, правильність).

Основні прийоми запам'ятовування (повторення матеріалу вголос з елементами заучування, переказування виступу тощо).

Виступ з промовою

Основні способи виступу (читання тексту промови, відтворення його по пам'яті із читанням окремих фрагментів, вільна імпровізація, відповіді на запитання, ведення полеміки). Використання прийомів встановлення і збереження контакту з аудиторією. Роль початкової фрази перед виступом. Культура публічного виступу.

Ділові папери

Автобіографія. Заява. Пояснювальна записка. Розписка. Доручення.

Протокол.

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Усна народна творчість.

Жанрова система українського фольклору. Загальна характеристика календарно-обрядових, суспільно-побутових і родинно-побутових пісень. Пісні про звитяжну боротьбу козаків із турецько-татарськими нападниками: «Зажурилась Україна», «Та, ой, як крикнув же козак Сірко» (на вибір учителя); про боротьбу проти соціального та національного гніту: «Ой Морозе, Морозенку», «Максим козак Залізник», «Чи не той то Хміль», «За Сибіром сонце сходить» (2 твори на вибір учителя). Тематика, образи, зміст народних дум і балад. «Дума про Марусю Богуславку». Пісні Марусі Чурай «Віють вітри, віють буйні», «За світ встали козаченьки», «Ой не ходи, Грицю».

Давня українська література.

«Повість минулих літ» (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги, про хрещення киян князем Володимиром). Жанрова природа «Слова о полку Ігоревім». Фольклорні впливи у творі. «Поученіє Володимира Мономаха», Києво-Печерський патерик (оглядово).

Жанрова і художня своєрідність творчості Григорія Сковороди.

«De libertate», «Всякому місту звичай і права», «Бджола і Шершень», афоризми.

Література наприкінці XVIII – XIX ст.

«Енеїда» І. Котляревського: джерела, жанр, місце в історії української літератури. «Наталка Полтавка»: жанр, конфлікт, образи-персонажі.

Своєрідність розвитку романтизму в українській літературі XIX ст. Жанр балади у творчості Т. Шевченка. Жанрово-стильова своєрідність поезії Т. Шевченка періоду «трьох літ» («До Основ'яненка», «Сон», «Кавказ», «Як умру, то поховайте...», «І мертвим, і живим...», «Катерина», «Наймичка», «У нашім раї на землі...», «Доля», «Росли укупочці, зросли...» та ін).

«Чорна рада» П. Куліша як перший історичний роман в українській літературі.

Повість «Кайдашева сім'я» І. Нечуя-Левицького: соціально-побутова повість-хроніка, реалізм твору, актуальність проблематики; відображення українського менталітету у творі; традиції народного побуту й моралі.

Панас Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: національна і соціальна проблематика роману (1, 4 частини твору).

Іван Карпенко-Карий «Мартин Боруля»: тематика, специфіка конфлікту, характеристика персонажів.

Іван Франко. «Захар Беркут». «Чого являєшся мені сні?...» як зразок інтимної лірики поета. Проблема вождя і народу в поемі. Франка «Мойсей». «Гімн» («Замість пролога»), «Сікстинська мадонна», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Легенда про вічне життя», «Сойчине крило».

Література кінця XIX – початку XX століття.

Модернізм як художня система в українській літературі межі століть: типологія, течії.

Повість М. Коцюбинського «Тіні забутих предків»: ідейний зміст, образна структура. Риси імпресіоністичної образності в новелістиці М. Коцюбинського («Intermezzo»).

Неоромантизм у творчості Лесі Українки. Художня інтерпретація міфологічних образів і мотивів у драмі-феєрії «Лісова пісня». «*Contra spem spero!*», «Слово, чому ти не твердая криця...», «Мріє, не зрадь», «Стояла я і слухала весну...».

Проблема становлення експресіонізму в українській літературі (на матеріалі творчості В. Стефаника). «Камінний хрест».

О. Кобилянська «*Valse melancholique*», «*Impromptu phantasie*».

Поетичний процес межі століть (лірика М. Вороного, Олександра Олеся, Лесі Українки). М. Вороний «Блакитна Панна», «Інфанта».

Олександр Олесь «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий», «З журбою радість обнялась...», «По дорозі в казку».

Література ХХ століття.

Провідні мотиви збірки «Сонячні кларнети» П. Тичини (на матеріалі поезій «О, панно Інно...», «Пом'яти тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить..», «Арфами, арфами...»).

Лірика М. Рильського («У теплі дні збирання винограду»).

«Я (Романтика)» М. Хвильового: проблематика, специфіка конфлікту, ідейні акценти.

Проза Ю. Яновського («Майстер корабля»).

«Місто» В. Підмогильного як урбаністичний роман.

Жанрова своєрідність «усмішок» Остапа Вишні («Моя автобіографія», «Сом»).

Творчі пошуки Миколи Куліша: стильовий вимір (на прикладі комедії «Мина Мазайло»).

Кіноповість як жанр української літератури (О. Довженко «Зачарована Десна» «Щоденник» (періоду війни).

«Любіть Україну!» В. Сосюри: драматична доля твору; звеличення образу України у вірші.

Богдан-Ігор Антонич «Різдво», «Зелена євангелія».

А. Малишко «Пісня про рушник»

Гуманістичний пафос новели О. Гончара «Модри Камень».

Українська поезія 1960-х-1980-х років. Лірика та ліро-епос І. Драча («Балада про соняшник»), Л. Костенко («Страшні слова, коли вони мовчать», «Маруся Чурай», «Хай буде легко. Дотиком пера...», «Недумано, негадано...», «По сей день Посейдон посідає свій трон...»), В. Симоненка («Ти знаєш, що ти – людина...», «Лебеді материнства», «Гей, нові Колумби й Магеллани...», «Задивляюсь у твої зіниці», «Я...»), Д. Павличка (Два кольори), В. Стуса («Крізь сотні сумнівів я йду до тебе...», «Господи, гніву пречистого...»). В. Голобородько «Наша мова».

Літературознавчий аналіз новели Г. Тютюнника «Три зозулі з поклоном».

Творчість українських письменників-емігрантів.

Роздуми про митця і мистецтво в поезії Є. Маланюка «Уривок з поеми», «Напис на книзі віршів...»

Іван Багряний «Тигролови»: специфіка жанру, проблематики, ідейні акценти.

Сучасний літературний процес.

Загальний огляд сучасної української літератури, її основні тенденції. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва, його визначальні риси. Аналіз одного твору сучасного українського письменника (за вибором).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Українська мова

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія: Підручник. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
2. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П. Граматика української мови. Київ, 1982.
3. Вихованець І. Р. Таїна слова. Київ: Рад. шк., 1990. 284 с.
4. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматика укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська; за ред. І. Вихованця. Київ: Унів. Вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
5. Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наук. думка, 1988. 256 с.
6. Волох О. Т. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис / О. Т. Волох, М. Т. Чемерисов, Є. І. Чернов. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Вища шк. Головне вид-во, 1989. 334 с.
7. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підр. для студ. вищ. навч. заклад. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 336 с.
8. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Караман, О. В. Караман, М.Я. Плющ [та ін.]; за ред. С. О. Карамана. Київ: Літера ЛДТ, 2011. 560 с.
9. Караман С. О., Караман О.В., Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина I-II. Синтаксис словосполучень. Синтаксис простих речень. Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. 276 с.

10. Караман С. О., Караман О.В., Дика Н.М. Сучасна українська літературна мова: Навчальний посібник. Частина III-IV. Синтаксис складного речення. Київ: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. 214 с.
11. Ладоня В.О. Українська мова. Посібник для підготовки молодших спеціалістів вищих навчальних закладів. Київ: Вища шк., 2001.
12. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
13. Пентилюк М. І., Іващенко О. В. Українська мова: Підручник-комплекс / М. І. Пентилюк, О. В. Іващенко. Київ: Ленвіт, 2001. 352 с.
14. Плющ М. Я. Граматика української мови: У 2 ч. Ч. 1. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: Підручник. Київ: Вища шк., 2005. 286 с.
15. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.. Київ: Вища шк., 2003. 430 с.
16. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова: Підручник. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
17. Ющук І.П. Українська мова. Практикум з правопису української мови. К.: Освіта, 2007.

Українська література

1. Білоус П. В. Історія української літератури XI–XVIII ст.: навч. посібн. Київ : ВЦ Академія, 2009. 426 с.
2. Історія української літератури XIX ст.: підручник для студ. філол. спец. : у 2-х кн. / [заг. ред. М.Жулинського]. Київ : Либідь, 2006. Кн. 2: Література 60-90-х років. 2006. 712 с.
3. Історія української літератури XIX ст.: підручник для студ. філол. спец. : у 3-х кн. / [заг. ред. М.Яценка]. Київ : Либідь, 1996. Кн. 2: Література 1860- 90-х років. 1996. 712 с.
4. Історія української літератури XX століття: у 2 т. : підручник / За ред. В. Г. Дончика. Київ : Наук. думка, 1998.
5. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: у 2 кн. : підручник / за ред. О. Д. Гнідан. Кн. 2. Київ : Либідь, 2006. 496 с.
6. Ковалів Ю. Історія української літератури кінця XIX – поч. XXI ст. Том перший. У пошуках іманентного сенсу. Київ : Академія, 2013. 513 с.
7. Руснак І. Український фольклор: навч. носібн. Київ: Академія, 2010. 300 с.
8. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики XX ст. У 4 кн. / Упоряд. В. Яременко, Є. Федоренко, О. Сліпушко. Київ: Рось, 1995.